

Neposredni gnoj.

Spisal Tone Kolenčkov.

Gnoj, ki ga učenjaki imenujejo „neposredni gnoj“, ne rodoviti zemlje tako, kakor navadni gnoj, marveč deluje po drugih potih. Tu sem šteje se posebno apno in mavec.

Apno.

Znabiti bi se kdo čudil, da apno med gnoj štejemo, a v resnici je dober gnoj. Apno pa mora biti živo, nikoli ne ugašeno. Apno razmleto se enakomerno po njivi potrese.

Namen tako potresenega apna je zemljo izboljšati. Zemlja ima mnogo kislin v sebi, katere so vsled tega nastale, da se voda ni mogla odtekat. Ako se hočemo prepričati, da zemlja ima res kislin, poglejmo le, kaj na njej raste.

Mnogo slabih trav je gotovo znamenje, da so kisline v zemlji. Ko smo tak travnik z apnom potresli, bodo kmalu boljše trave rasti pričele zato, ker so se kisline z apnom združile in tako svojo moč izgubile. Zato pa apno ne bode na peščeni zemlji nikoli posebno koristilo, kajti v taki zemlji ni nikoli kislin, ker iz nje voda kaj lahko odteka.

Apno mora biti novo, to je, tako, da ni bilo dolgo v kaki shrambi, da še ni z zrakom preveč združeno.

Ako smo zemljo s živalskimi odpadki pognojili in potem še z apnom potresli, jo z njim močno izboljšamo.

Kdor hoče poskusiti tako gnojenje, ne bo se kesal, vsaj malo stane, a zemlja se močno izboljša.

Mavec.

Mavec ali sadra, po Vrtovcu škajola (gips) je zelo dober gnoj. Nekatero rastline jako veselo rastejo, ako smo jih s takim gnojem gnojili. Najbolj pa se prilaga detelji. Tega se vsakdo lahko prepriča. Naj vzame spomladi pest mavca in ga v podobi kake črke ali kakor koli po deteljišči potrese in prepričal se bode v jeseni, da je mavec zelo dober gnoj.

One rastline, ki so bile mavcane ali sadrane, veliko boljše rastejo memo drugih, in prav dobro bo videti znamenje, ki smo ga spomladi napravili, kamor smo mavec potresli.

A še veliko boljše je mavec iz nekega družega ozira. Pri napravljanji gnojnega kupa izvrstno dobro je, da se kup pogostoma z mavcem potrese; mavec se združi z bežečim amonijakom in ga v gnoju nazaj drži, s tem pa rodovitost gnoja zelo povikšuje. Na stot (cent) gnoja zadostuje dva funta. Mavceni gnoj je zemlji zelo tečna hrana.

Iz tega ozira je tudi dobro mavcati polje. Mnogo amonijaka se nahaja v zraku. Dež srka to tvarino iz zraka in jo zemlji donaša; toda od vode povžiti amonijak bi, ko bi voda zbežala, jako lahko v zrak zbežal. Ako je zemlja z mavcem potresena bila, združi se mavec z amonijakom, ki se ne more več zemlji odtegniti. Rastline prično vspešno rasti, kakor smo na detelji videli, in pridelek bode veliko večji.

Mavec ni drag, stot velja nekaj čez 6 gold., toraj vsak si zamore vsaj poskusiti tako gnojenje, ne bode mu žal poskušaje, marveč bode vedno raje to poskušajo ponavljati in poslednjič bode vedno tako gnojil. Poskusite, gospodarji, ki mavca velike moči še ne poznate; zagotavljam vas, da boste mi hvaležni.

Sadna drevesa in cepiči

iz deželne sadjerejske šole na Slapu v vipavski dolini.

Da iz cenika, ki ga je vodstvo slapenske šole na svitlo dalo, sadjerejci zvedó ceno, po čim so ondi sadna drevesa in cepiči na prodaj, naj povzamemo iz njega na izbiro nekoliko vrstic.

Jabelk, res prav žlahnih, visoke rasti, nahajamo v ceniku 21 plemen, pritlikovcev pa 10, katerim cena je od 20 do 40 krajc.

Hrušek, isto tako žlahnih, pritličnih 10 plemen, po 25 krajc.

Češinj se dobi najboljih po ceni jabelk.

Tudi cepičev se dobi najžlahnejših plemen, po 2 krajc. cepič, 10 cepičev pa za 15 krajc.

Vsako drevo ima svoje pravo ime.

Močilnik za travnike.

Leta 1873. sem v „Novicah“ naznanil svoj stroj (mašino), s katerim voda v močilniku sama zatvornico (ventil) odpira, in kedar voda iz močilnika izteče po travniku, zatvornica zopet doli pade in močilnik zapre. Zdaj sem ta stroj toliko izboljšal, da je vsak njegov del tako narejen, da se lahko vsaksebi dene in da vse dele v močilniku mizar, kateri je pri kakem ribniku zatvornico videl, po priloženem obrisu lahko skupaj dene. Stane stroj zdaj okoli 8 gold., to je, ventil iz cinka in železa okoli 4 gold., dite in delo okoli 4 gld.

Kedar ta stroj po deželi bolj znan postane, se bo na Kranjskem 2 do 5 sto tisoč centov sená več pridelalo, na Koroškem in Štajarskem še več, kjer imajo več vodá itd.

Prosim častita vodstva vseh kmetijskih šol, da bi vsaj tak stroj blizo svoje učilnice vpeljala. Naj bi tudi učeniki na kmetih in grajščinski oskrbniki to storili.

Močilnik se naredi tako, kakoršni so bili ribniki pod Turnom pri Ljubljani, samo, da ima le 3—7 kvadratnih sežnjev in nasip je le 2 čevlja visok. Ni treba, da bi bil močilnik na štiri vogle; zna biti 1—2 čevlja širok in potem primerno dolg. Stroj se dene v močilnik, kakor je pri ribniku zatvornica.

Vsak stroj se bo že prvo leto izplačal. Stroj tehtá okoli 41 funtov. Kdor hoče kaj več izvedeti, naj se pismeno do mene obrne, ali pa sam pride stroje gledati Škofja Loka meseca marca.

Š. Kosmač.

Gospodarske novice.

Vspehi vremenske telegrafije (Witterungstelegrafie) lansko leto.

Bralcem „Novic“ je znano, da je sl. ministerstvo kmetijstva ustanovilo lani na Dunaji zavod, ki je imel nalogo, kmetovalcem prerokovati vreme. Povabljene so bile vse kmetijske družbe v dvojni cilj in konec, namreč naj v svojem okraji poiščejo izvedenih mož, ki bi v stanu bili po vremenskih razmerah različnih krajev razkladati vremenska preroštva, ki jih po telegrafu iz Dunaja vsak dan dobijo, — poleg tega naj pa tudi družbe vabijo kmetovalce na naročbo takih vsakdanjih vremenskih prerokovanj.

Kranjski kmetijski družbi se ni posrečilo več naročnikov dobiti razen enega, ki je pa pozneje tudi odpadel. Radovedni smo bili tedaj, ali bodo v drugih deželah kaj več kmetovalcev dobili, ki se oglašijo za prejemanje vremenskih prerokovanj.

Časnik „Wiener landw. Zeitg.“ nam naznanja zdaj, da je 20. dne u. m. v klubu dunajskih kmetovalcev in gozdarjev poročal vitez dr. Lorenz, svetovalec v ministerstvu kmetijstva, o vspehu navedenega vremenskega prerokovanja lansko leto tako-le: Avstrijo so po različnih podnebnih (klimatičnih) razmerah razdelili v 33 okrajin; iz vseh teh okrajin pa se je oglasilo le 5 mož, ki so prevzeli razlaganje vremenskih telegramov, ki so dobajali vsak dan na odločene telegrafne štacije. Naročnikov na to prerokovanje se je pa iz vseh dežel tudi le majhno število oglasilo, namreč 126. — Prerokovanj se je od 100 spolnilo 80 do 90 v taci deželah, ki se ne prištevajo planinskim deželam. V planinskih deželah (Štajarsko, Koroško, Kranjsko itd.) se nobeno prerokovanje ni izkazalo resnično; zato je vremenska telegrafija le hvalo našla na Českem, Moravskem, v doljni in gornji Avstriji.

* *Goveja kuga* se je prikazala v Hernetiču, selu blizu Karlovca na Hrvatskem. Deželna vlada kranjska je tedaj hipoma razglasila zapoved ostre zaprtije meje kranjske.

Zgodovinske stvari.

O dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

(Dalje in konec.)

VI.

Da prihitim do konca, ne bom v razgovor jemal, kar Perwolf pové o srbskih in grških bojih za svobodo, akoravno je to kaj mikavno berilo. Zadnji oddelek Perwolfove obravnave je mojstersko dovršen in dela veličasten vtis, podučljiv in zanimiv. Čitalca se polasti čut, kakor pri pogledu velikanske slike kakega slavnega slikarja. Kakor pred sliko nesmrtnega Rafaela, Rubensa in dr. po več ur stojiš, in če si jo že dosti ogledal, zopet in zopet nazaj prideš, ter jo vnovič občuduješ in zmirom kako novo lepoto na njej najdeš; tako boš Perwolfovo knjigo vedno odpiral in zopet čital, kar si že s premisljivostjo prebral, in prepričan se boš, da tu nimaš opraviti z navadnim človekom, ampak z učenjakom velikanske zgodovinske vednosti, in priznati je meni, da nisem zmožen, bralcem „Novic“ bodi tudi le v odlomkih narisati podobo Perwolfovega mojsterskega dela. Tukaj vidimo Metternicha in njegovega prijatelja Fr. Gentza, kateri je pisal v času, ko je sveto carstvo rimsko ponehalo: „Avstrijska monarhija se odsihdob ne sme več smatrati za nemško vlast. — Avstrija nima nič skupnega z Nemčijo. — Ako hoče cesar še kako moč obdržati, mu ne kaže družega, ko predstaviti svoj sedež na Ogersko.“ — Tukaj vidimo, kako je bojazen pred Slovani zabranila vsako ukrepljenje Avstrije, in kako so Madjari državo ob moč djali; tu najdemo zabilježene nazore Schwarzenberga in Windischgrätza, ki se je toliko bal pred panslavistično zaroto; tu vidimo tudi gospoda Gagerna v frankobrodskem parlamentu in tudi Košuta, ki je leta 1876. sramotno zatajil svojo idejo podonavske zveze, katero je leta 1862. v družbi s Pulsky-em in Klapko v Turinu skoval.

Tukaj se tudi bere, kako je Stratimirovič dne 4. rožnika 1869. v ogerskem državnem zboru utemeljil in predlagal: „Avstro-Ogerska se na noben način ne sme vmešavati v orientalne zadeve, kedar turško državo zadene preteča katastrofa, najmanj pa potegniti

se za Turčijo; turško gospodarstvo se je v Evropi preživelo, in interesi civilizacije ter človeškega napredka zahtevajo, da se smrt Turčije ne zabranuje; in Avstrija krščanskih narodov ne sme opovirati ne posredno, ne neposredno v njih emancipaciji.“ — Podoben predlog v obliki resolucije je stavil Miletič že v seji 20. maja l. 1869. Razume se, da so Madjari oba predloga zavrgli.

Iz te knjige tudi izvemo misel Beustovo: „Da Avstrija ne sme braniti, da se osvobodé turški kristijani in si ustanové lastne samostojne države namesto Turčije; tudi se bere, kako je minister grof Andrassy še leta 1871. bil proti vsaki okupaciji in vsakemu vmešavanju v iztočne zadeve; tudi se pové, kako so Magjari padli po ogerskih Srbih, in kako so jim ostro prepovedali gojiti simpatije za srbsko kneževino, koje vladalce so imenovali druhal klativitezev in fanatičnih kmetov.

Helfert, ostrašen po spisu Fadejevem „o iztočnem vprašanju (1869.)“, roti avstrijsko vlado, naj bo Slovonom pravična, ker bodo le potem gojili simpatije za Avstrijo, ako se §. 19. v resnici oživi, če ne, pa bodo vedno bolj k Rusiji nagibali se. Helfert govori za federalizem, kakor Fischhof in Hohenwart. Perwolf še enkrat omeni, kako se Poljaki grdo obnašajo, in pristavi še opombo: dogodki na Balkanu so razveselili vse slovanske rodove, pa tudi raztogotili Madjare in Švabe. Posebna razburjenost je bila med Madjari: magnati, jurati in literati, žurnalisti in poslanci, študenti in čikoži, vsi so kričali „o svojih bratih Osmanih“, vpili so v zbornici, na ljudskih taborih in na komersih „o ledenem pihu severnega kolosa, o barbarških Moskalih“ itd. ter hoteli napraviti novo križarsko vojsko zoper Ruse. Magjarski študentje so šli v Carigrad in turški zofte so prišli v Pešto, ter skupno vekali na Ruse „premagane barbore“ — poslednjega aprila — rotili se in pridušali, da bodo magjarske in turške sablje (morda one iz Vilagoša in Plevne?) rešile civilizirane narode (Magjare in Turke!) pred „moskovsko šibo“. — Odveč bi bilo, naštetiti vse podrobnosti ginljivega azijskega bratovanja med Turki in Magjari; omenimo le, da so sami izrekli, da hočejo imeti enako osodo, da se Magjar ne loči od Turka in Turek ne od Magjara. „Habeat sibi par nobile fratrum.“

In kaka zmešnjava je v obeh avstrijskih parlamentih! Oba se branita „novih slovanskih držav“ na svojih mejah. Grof Andrassy je večkrat rekel, da se take nove države ne smejo trpeti, in Bosna se je le zato zasedla, da bi se tam kaka nova slovanska država ne naredila. Turčija se mora ohraniti, Slovani morajo nje sužnji ostati. Ker se pa propad Turčije ne dá več zabraniti, mora Ogerska pomisliti — tako je rekel Tisza — da ima ona prvo pravico do teh dežel, in Avstrija mora — tako je rekel dr. Giskra — ne samo Bosno in Hercegovino, ampak vse dežele do egejskega morja in do Grecije pod svojo oblast spraviti. Tastran in unstran divje vpitje, bahanje in širokoustenje, od strani Slavjanov zopet slavaklici in vrisk nad ruskimi zmagami, iskanje po ruskih agentih na Ogerskem, tožbe na veleizdajstvo, — to je babilonska zmešnjava v Avstriji. — Konečno pravi Perwolf: Avstrija ima zdaj na izbiranje, ali hoče iti s Slovani ali zoper Slovane. Naj se hitro odloči; dolgo ne more več omahovati; upajmo, da bo Avstrija svoje sovraštvo do Slovanov počasi odložila, posebno zdaj, ko to sovraštvo nima niti pomena niti koristi za njo, in da bo v zvezi z Rusijo, pogumno, iskreno stopila na iztok, ne da bi stanje kristijanov samo nekoliko zboljšala, ampak da bi jih popolnoma osvobodila. Škoda, da se to ni uže zdavno zgodilo! Ko bi bili maršal nadvojvoda Albreht, generali Maroičič, Rodič, Filipovič, Mollinary, Jovanovič z na-